

OPONENTSKÝ POSUDEK

dizertační práce PhDr. Markéty Dvořákové „Projektové vyučování jako možnost integrace vzdělávacích obsahů“

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2006, 138 stran textu, literatura a přílohy.

1. Základní charakteristika posuzované práce

Dizertační práce je závažným příspěvkem k transformaci českého školství po r. 1989, zejména z hlediska vnitřní reformy školy. V centru pozornosti je problematika integrace obsahu vzdělávání, zejména prostřednictvím projektového vyučování v kontextu současné české základní školy. Právě tradiční pohled na výběr a uspořádání obsahu učiva – předimenzovanost rozsahu učiva vedoucí k zahlcování dětí množstvím často nepodstatných informací a nutící učitele k transmisivnímu pojetí výuky (předávání poznatků v hotové podobě a důraz na jejich pamětné osvojování), atomizace a izolovanost poznatků z jednotlivých vzdělávacích oblastí – patří ke klíčovým faktorům, které komplikují proměnu školy.

Princip koncentrace, konsolidace a integrace obsahu učiva, tedy vytváření širších okruhů učiva, propojování poznatků z různých vzdělávacích oblastí v rámci jednoho celku, důraz na chápání vztahů a souvislostí a na propojování školního učení s reálným životem jsou považovány za jeden z nejprogresivnějších trendů v současných proměnách základního vzdělávání. Téma integrace obsahu základního vzdělávání je v dizertační práci zkoumáno z hlediska různých aspektů – z hlediska historického, z hlediska teoretických pedagogicko-psychologických východisek, z hlediska empirického výzkumu a z hlediska konkrétních doporučení k realizaci integrace vzdělávacích obsahů prostřednictvím projektového vyučování v podmínkách současné české školy.

Dizertační práci, která je vyvrcholením dlouholeté odborné činnosti autorky v této oblasti, považuji za cenný příspěvek k rozvoji didaktické teorie, neboť daná problematika nebyla u nás dosud takto systematicky zpracována. Práce představuje také významný vklad do probíhajících transformačních procesů na poli základního školství v oblasti, kde jsme teprve na samém začátku realizace reformních snah (velice fundovaně analyzuje teoretická východiska a širší souvislosti, přibližuje učitelům konkrétní příklady a možnosti integrace obsahu, dává inspirace, upozorňuje na kritická místa apod.).

V další části posudku budou analyzovány hlavní přednosti práce i kritická místa a konkrétní připomínky.

2. Pozitivní rysy práce

Text je ucelenou studií, myšlenkově bohatou a psanou kultivovaným jazykem. Pozitivně hodnotím logickou strukturu práce do třech základních částí. Teoretické kapitoly jsou funkčně provázány s částí empirickou. Těžiště teoretické části (zhruba polovina rozsahu) spočívá v historické analýze přístupů k projektovému vyučování u nás i v zahraničí. Oceňuji kvalitu prezentace teoretických východisek projektového vyučování v širším kontextu americké pragmatické pedagogiky a české reformní pedagogiky s naznačením vlivu obecnějších sociálních faktorů. Kladem práce je velmi dobrá formulace cílů práce.

Vysoce hodnotím empirický výzkum, který přináší vhled do současné praxe v uplatňování projektového vyučování na 2. stupni základních škol. V současné době existuje

velmi málo prací, které s oporou o empirický výzkum analyzují transformační procesy na úrovni školy a jednotlivých učitelů. Úctyhodný je počet škol, jejichž zkušenosti jsou analyzovány (24 základních škol z celé republiky). Ocenění zasluhuje i kvalita interpretace získaných údajů a fundované zobecňující komentáře autorky, vhodně ilustrované konkrétními příklady z praxe (v jazyce autorky „případové studie“). Na základě reflexe empirických dat autorka formuluje ucelený soubor doporučení pro realizaci projektového vyučování ve školní praxi. Velmi kvalitní a funkčně propojené s textem jsou také obsáhlé samostatné přílohy.

3. Kritické připomínky a náměty k diskusi

K dizertační práci nemám žádné zásadní připomínky, spíše jde o dílčí námitky, event. diskutabilní aspekty a náměty k diskusi u obhajoby. Přestože jsem velmi pozitivně hodnotila celkovou strukturu práce, mám dílčí kritickou připomínku ke členění 2. a 3. kapitoly. Podle mého názoru by bylo přehlednější uspořádat text do jedné kapitoly, protože se některé části i odkazy na autory opakují (což je logické, protože jde o stejné časové období a velmi podobnou problematiku – viz názvy kapitol).

V teoretické části postrádám výraznější uplatnění komparativního přístupu, v práci je velice stručná zmínka o německé didaktické literatuře (s. 80), ale na nevhodném místě (v kapitole „Projektové vyučování v současné české didaktické teorii“). Navrhuji text pro případnou publikaci doplnit o analýzu současných trendů při strukturování učiva v zahraničí. V práci podle mého názoru chybí alespoň stručná metodologická kapitola, která by blíže specifikovala použité metody zkoumání, způsob záznamu dat a jejich interpretace. Připomínku mám k práci s literaturou v 1. kapitole – více pozornosti měla autorka věnovat zahraničním pramenům, v práci jsou přístupy americké pragmatické pedagogiky prezentovány velmi často na základě prací českých autorů.

K diskusi navrhuji vyjádření autorky k problematice hodnocení žáků při projektovém vyučování. Zajímá mě také názor autorky na hlavní limity v realizaci projektové výuky v širším měřítku, event. doporučení pro systém vzdělávání učitelů.

4. Závěr

Dizertační práce má výbornou úroveň z hlediska obsahového zpracování i formální prezentace. Je výrazným příspěvkem k rozvoji didaktické teorie, přináší cenné podněty pro proměny základního vzdělávání v kontextu současné kurikulární reformy. Práce podle mého názoru splňuje stanovené požadavky a proto navrhuji, aby po úspěšné obhajobě byl PhDr. Markétě Dvořákové přiznán titul PhD.

V Praze 13.8.2006

Doc. PhDr. Vladimíra Spilková, CSc.
Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze